

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ РЕЖИМІВ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

CLASSIFICATION AND LEGAL CHARACTERISTICS OF ADMINISTRATIVE REGIMES IN THE SECURITY SECTOR OF UKRAINE

Цибульник Н.Ю., к.ю.н.,
старший викладач кафедри правоохоронної діяльності та поліцейстики
Харківський національний університет внутрішніх справ

У сучасному світі безпека стала однією з найбільш важливих проблем, які стоять перед кожною країною. Україна не є винятком, оскільки знаходиться в складних геополітичних умовах та має багато внутрішніх проблем, що вимагають розробки та впровадження ефективних заходів забезпечення національної безпеки.

Завдяки міцній та ефективній системі національної безпеки забезпечується захист суверенітету, територіальної цілісності, національних інтересів та безпеки громадян країни.

Національна безпека України залежить не тільки від зовнішніх факторів, але й від внутрішніх проблем, таких як корупція, соціально-економічна нестабільність, порушення прав людини тощо. Тому, для забезпечення національної безпеки України необхідно не тільки зосередитись на зовнішніх загрозах, але й на внутрішніх проблемах, що є чинниками, які знижують рівень безпеки в країні.

У секторі безпеки України існує ряд адміністративних режимів, які використовуються для забезпечення безпеки населення, територіальної цілісності, економіки та інших аспектів суспільного життя. Класифікація та правова характеристика цих адміністративних режимів є важливим елементом розуміння системи забезпечення національної безпеки в Україні.

Зростання загроз безпеці України, особливо у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ, питання адміністративних режимів у секторі безпеки стає все більш актуальним. Це ставить перед дослідниками та практиками завдання вивчення та аналізу класифікації та правової характеристики адміністративних режимів, що використовуються в секторі безпеки України, з метою розробки та вдосконалення механізмів їх впровадження та забезпечення ефективності заходів у цій сфері.

У статті проведено аналіз та правова характеристика категорії адміністративний режим, в контексті його пов'язаності із сектором безпеки України, а також висвітлено особливості впровадження та реалізації адміністративних режимів. Проаналізовано основні проблеми, які стосуються правового регулювання використання адміністративних режимів, а також розглянуті конкретні приклади їх подолання та усунення.

Ключові слова: адміністративно-правові заходи, безпека України, превентивні механізми, правове регулювання.

In the modern world, security has become one of the most important problems facing every country. Ukraine is no exception, as it is in difficult geopolitical conditions and has many internal problems that require the development and implementation of effective measures to ensure national security.

Thanks to a strong and effective national security system, the protection of sovereignty, territorial integrity, national interests and the safety of the country's citizens is ensured.

Ukraine's national security depends not only on external factors, but also on internal problems, such as corruption, socio-economic instability, human rights violations, etc. Therefore, to ensure the national security of Ukraine, it is necessary to focus not only on external threats, but also on internal problems, which are factors that reduce the level of security in the country.

In the security sector of Ukraine, there are a number of administrative regimes that are used to ensure the safety of the population, territorial integrity, economy and other aspects of public life. The classification and legal characteristics of these administrative regimes are an important element of understanding the system of ensuring national security in Ukraine.

The growth of threats to the security of Ukraine, especially in connection with the full-scale invasion of the Russian Federation, the issue of administrative regimes in the security sector is becoming more and more relevant. This presents researchers and practitioners with the task of studying and analyzing the classification and legal characteristics of administrative regimes used in the security sector of Ukraine, with the aim of developing and improving mechanisms for their implementation and ensuring the effectiveness of measures in this area.

The article analyzes and legal characteristics of the administrative regime category in the context of its connection with the security sector of Ukraine, as well as highlights the peculiarities of the implementation and implementation of administrative regimes. The main problems related to the legal regulation of the use of administrative regimes are analyzed, as well as specific examples of their overcoming and elimination are considered.

Key words: administrative and legal measures, security of Ukraine, preventive mechanisms, legal regulation.

Питання забезпечення національної безпеки стає все актуальнішим, тому що військові конфлікти, терористичні акти та інші форми насильства стали частими явищами в сучасному світі. Одним зі шляхів забезпечення безпеки є використання адміністративних заходів, які можуть забезпечити ефективність дії органів публічного адміністрування.

В залежності від мети та характеру регулювання, адміністративні режими можуть бути різними. Наприклад, режимом обмеження доступу є тимчасове обмеження або повна заборона доступу до певної території чи об'єкту. Режимом підвищеної готовності може бути застосування підвищеного контролю за певними особами, що можуть представляти загрозу безпеці держави. Адміністративний режим також може встановлюватися для забезпечення певних технічних заходів безпеки, наприклад, встановлення охоронних систем на об'єктах критичної інфраструктури.

Автор з поміж правового режиму воєнного та надзвичайного стану вважає за необхідне виокремити такі адмі-

ністративно-правові режими як особливий економічний режим, режим окремих видів підприємницької діяльності, режим забезпечення техногенної та екологічної безпеки, прикордонний режим, режим таємності, режим підвищеної готовності, режим обмеження доступу. Наведений перелік не є вичерпним та може бути розширено залежно від критеріїв класифікації.

Дослідження адміністративних режимів у секторі безпеки України має важливе значення для розуміння сучасних викликів та загроз національній безпеці, а також для розробки та вдосконалення правових норм та механізмів їх реалізації.

З метою отримання кращого розуміння правової природи адміністративних режимів, які застосовуються у секторі безпеки України необхідно здійснити їх детальний аналіз, що дозволить виявити можливі недоліки в чинному законодавстві та запропонувати практичні рекомендації для поліпшення ситуації у секторі безпеки.

Так наприклад більшість науковців визначає адміністративний режим як особливу форму правового регулювання суспільних відносин, врегульований законодавством порядок поведінки, тобто сукупність норм і правил, що регулюють становище певної території та її населення, встановлюють режим перебування в даній зоні і режим взаємодії між населенням і органами влади [1, с. 108; 2, с. 164–166].

Інші вважають дослідники вважають, що адміністративний режим – це комплекс юридичних, соціальних, економічних та інших заходів, що базуються на нормах адміністративного права і забезпечуються адміністративним примусом та спрямовані на досягнення позитивного соціального ефекту шляхом підтримання режиму законності, правопорядку та забезпечення безпеки суспільства [3, с. 110–111; 4, с. 12–15; 5, с. 183–184].

Надаючи авторське визначення поняття адміністративного режиму в контексті сектору безпеки, пропонуємо розуміти під ним систему правових механізмів та процедур, які регулюють функціонування органів та структур влади, що забезпечують національну безпеку, а також їх взаємодію з іншими суб'єктами, включаючи громадян та представників приватного сектору.

У сучасних умовах, коли світовий порядок стикається зі значними викликами, важливо розуміти, як саме функціонують механізми забезпечення національної безпеки. Адміністративно-правовий режим у секторі безпеки визначає, які органи та структури влади відповідають за здійснення державної політики у цій сфері, які є їх повноваження та які механізми контролюють їх діяльність.

Зважаючи на значимі виклики та загрози безпеці України, які висвітлені у численних працях науковців такі як військова агресія, тероризм, епідемії, екологічні та техногенні катастрофи, кібератаки, економічна криза, гуманітарна криза, загострення політичних процесів між державами, та інші [6, с. 67–68; 7, с. 79–80], ефективне функціонування адміністративно-правових режимів у секторі безпеки стає особливо важливим. Дослідження цих механізмів дозволить не тільки визначити їх ефективність, але і запропонувати можливі шляхи їх поліпшення з метою забезпечення національної безпеки України.

Одним із ключових аспектів адміністративно-правових режимів у секторі безпеки є забезпечення взаємодії між різними суб'єктами, що відповідають за національну безпеку. Це стосується як взаємодії між різними органами та структурами влади, так і взаємодії з громадськістю та приватним сектором. Важливою складовою ефективної взаємодії є належний обмін інформацією та координація дій.

Реалізація адміністративних режимів передбачає виконання різних заходів та процедур з метою забезпечення національної безпеки. Основним етапом впровадження адміністративного режиму є прийняття спеціального законодавства, яке встановлює його правову базу.

Чинне законодавство України не містить вичерпного переліку адміністративно-правових режимів, а лише містить відсилання до них.

Так, наприклад, найвідомішими з таких режимів є правовий режим воєнного та правовий режим надзвичайного стану, згадка про які міститься навіть в Конституції України. Крім того, та підкріплення правової регламентації вказаних режимів розроблені відповідні закони, які врегульовують основні засади їх запровадження, порядок функціонування та припинення [8, 9]. Однак, незважаючи на це, існують певні недоліки та проблеми, пов'язані з їх застосуванням.

Наприклад, часто виникає питання щодо обмеження прав та свобод громадян у період дії адміністративного режиму, особливо в умовах відсутності чіткого законодавчого регулювання. Також існують проблеми з контролем за діяльністю владних органів та підприємств, що здійснюють свою діяльність в рамках адміністративного режиму.

Додатково, важливо враховувати можливість зловживання владою під час застосування адміністративних режимів, які можуть бути використані для обмеження прав та свобод громадян.

Отже, необхідно забезпечити належний рівень законодавчого регулювання та контролю за застосуванням адміністративних режимів, щоб уникнути можливих недоліків та проблем. Важливо забезпечити баланс між необхідністю забезпечення національної безпеки та збереженням прав та свобод громадян, що є основою правової держави.

Одним з головних елементів реалізації адміністративного режиму є встановлення спеціальних правил та обмежень щодо певних видів діяльності, які можуть загрожувати національній безпеці. Такі правила можуть стосуватися перевірки осіб, що працюють у певних сферах, обмеження роботи певних компаній або видів транспорту, встановлення спеціальних процедур контролю за переміщенням осіб та речей.

У разі порушення встановлених правил або ігнорування обмежень, передбачених адміністративним режимом, застосовуються санкції та покарання згідно з законодавством. Наприклад, може бути накладене адміністративне стягнення чи застосоване кримінальне покарання, заборонено здійснювати певну діяльність, позбавлено ліцензії тощо.

Попри те, що адміністративні режими є ефективним інструментом забезпечення національної безпеки, їхнє функціонування може бути ускладненим внаслідок зміни ситуації в державі та світі. Більшість адміністративних режимів потребують постійного оновлення та удосконалення з метою адаптації до сучасних реалій. Додатково, у зв'язку зі зростаючими загрозами національній безпеці, адміністративні режими потребують особливої уваги та заходів забезпечення їх ефективності. Крім того, недоліки та прогалини в законодавстві, які стосуються адміністративних режимів, можуть призвести до некоректного застосування таких режимів та порушення прав і свобод громадян. Усі ці фактори свідчать про те, що законодавець повинен зосередити свою увагу на постійному вдосконаленні адміністративних режимів з метою їх оптимального функціонування та захисту прав та свобод громадян.

Реалізація адміністративного режиму як вже зазначалось, насамперед, передбачає взаємодію з іншими суб'єктами, такими як громадяни, організації, представники приватного сектору тощо. Наприклад, для забезпечення національної безпеки можуть встановлюватися спеціальні вимоги до проведення перевірок з приводу прийняття нормативно-правових актів та дотримання владними суб'єктами чинного законодавства.

Тобто, вбачається провідна роль громадського контролю у сфері забезпечення національної безпеки. Так, наприклад Букіна Л.Є. зауважує, що процедура адміністративного оскарження є важливим інструментом захисту прав людини від неякісних рішень суб'єктів владних повноважень [10, с. 454], а Гаврилук Л.В. обґрунтовує необхідність регулярного вжиття заходів із забезпечення доброчесності осіб, уповноважених на виконання державних функцій, що є складовою частиною превентивних антикорупційних механізмів [11, с. 148–149] вказав, на наш погляд, має вкрай важливе значення, оскільки корупція однією з найбільших загроз національній безпеці України.

Для покращення механізмів реалізації адміністративного режиму в секторі безпеки необхідно розробити та впровадити комплексну систему правових норм, що регулюють діяльність відповідних органів влади та структур безпеки. Однією з ключових складових цієї системи є контроль за доступом до конфіденційної інформації та її захист від несанкціонованого доступу.

Доцільним вбачається розробка узагальненого акту законодавства, який містив би вичерпний перелік адміні-

стративно-правових режимів, що також позитивно відобразиться на їх правовій регламентації.

Для забезпечення належного рівня захисту інформації в секторі безпеки необхідно встановити відповідні стандарти безпеки, а також розробити та впровадити систему контролю за дотриманням цих стандартів. Для цього необхідно визначити відповідальних особи та органи, які забезпечуватимуть контроль за дотриманням встановлених правил та процедур.

Крім того, до складових адміністративного режиму у секторі безпеки також належать відповідні процедури та механізми забезпечення безпеки праці, здоров'я та життя працівників органів та структур безпеки. Для цього необхідно визначити та встановити відповідні стандарти безпеки праці, а також розробити та впровадити систему контролю за їх дотриманням.

Окрім того, адміністративний режим у секторі безпеки повинен забезпечувати належний рівень захисту прав та свобод громадян від можливих загроз з боку органів та структур безпеки. Для цього необхідно встановити відповідні механізми захисту прав та свобод громадян, а також аналогічно розробити та впровадити на законодавчому рівні систему контролю за їх дотриманням.

Одним з ключових аспектів реалізації адміністративних режимів є забезпечення їх взаємодії з іншими правовими режимами та законодавством в цілому. Важливо забезпечити не лише взаємодію в межах лише безпосередньо сектору безпеки, а й з іншими галузями права, які можуть мати вплив на реалізацію адміністративного режиму.

Для ефективного реалізації адміністративних режимів важливо забезпечити дотримання прав та свобод громадян, що може бути певним викликом у разі введення обмежень та регулювання діяльності певних суб'єктів. Тому необхідно враховувати права та свободи громадян при визначенні та введенні адміністративних режимів, а також розробляти механізми захисту прав громадян у разі порушення їх прав та свобод.

Отже, реалізація адміністративних режимів у секторі безпеки має бути підкріплена ефективними механізмами

контролю та взаємодії з іншими правовими режимами та законодавством в цілому, а також дотриманням прав та свобод громадян.

Однак, дієвість адміністративного режиму у секторі безпеки залежить не тільки від наявності та якості правових норм та механізмів управління, але й від рівня професіоналізму та відповідальності працівників органів та структур влади, їх готовності до дії в умовах кризових ситуацій та загроз національній безпеці.

Отже, адміністративний режим у секторі безпеки має бути спрямований на досягнення максимальної ефективності дії правових норм та механізмів управління, а також на підвищення рівня професіоналізму та відповідальності працівників органів та структур влади. Тільки таким чином можна забезпечити національну безпеку та захист суспільства від загроз.

Висновки. Основним завданням держави є забезпечення безпеки своїх громадян. Зростаючі загрози національній безпеці України вимагають відповідних заходів з боку держави. Аналіз сучасних загроз національній безпеці України свідчить про необхідність розробки та вдосконалення механізмів їх впровадження та забезпечення ефективності заходів у цій сфері.

В сучасних умовах зростає роль адміністративних режимів у забезпеченні національної безпеки України, зокрема в контексті боротьби з військовою агресією, тероризмом, кіберзагрозами, екологічними катастрофами та іншими надзвичайними ситуаціями. Для успішного протистояння цим загрозам необхідно постійно вдосконалювати існуючі та розробляти нові механізми публічного адміністрування.

Розуміння та аналіз адміністративних режимів є важливою складовою управління національною безпекою, тому проведення наукових досліджень та розробка практичних рекомендацій з цієї проблематики є надзвичайно важливим завданням. Особливу увагу слід приділяти розробці механізмів забезпечення прав та свобод громадян під час функціонування адміністративних режимів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко Н. Поняття та ознаки адміністративно-правового режиму. *Адміністративне право і процес*. 2020. № 1. С. 106–110.
2. Белевцева В. Адміністративно-правові режими у системі забезпечення національної безпеки України: поняття, зміст та значення. *Право України*. 2010. № 6. С. 161–166.
3. Резнік І. М. Співвідношення категорій «адміністративно-правовий режим» та «митний режим». *Право: Вісник Академії митної служби України*. 2009. № 1. С. 110–113.
4. Мандрика, О. П. Адміністративно-правовий режим як інструмент публічного адміністрування. Національний авіаційний університет. 2020. 84 с. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/44823/1/Мандрика.pdf> (дата звернення 10.02.2023 р.).
5. Павлович-Сенета Я. П., Сенчук Л. Ю. Поняття, сутність та зміст адміністративно-правових режимів. VI Міжнародна науково-практична конференція. *Perspective Directions of Science and Practice*. 2020. С. 183–184. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/03/VI-Conference-02-03-Athens-Greece.pdf> (дата звернення 13.02.2023 р.).
6. Хатнюк Ю. А. Аналіз сучасних загроз національній безпеці України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 43. С. 65–68. (дата звернення 20.02.2023 р.).
7. Іванова Т. В. Загрози еколого-економічної безпеки України в контексті викликів глобалізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 18. С. 77–81.
8. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 20.02.2023 р.).
9. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення 20.02.2023 р.).
10. Букіна Л. Є. Деякі аспекти оскарження нормативно-правових актів в порядку адміністративного судочинства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 454–456.
11. Гаврилюк Л. В. Законодавчі передумови перевірок на добросовісність. *Право і суспільство*. № 3. 2022. С. 148–153.